

Hannah van Binsbergen

Tijdschrift

**Jacobin voedt
de klassenstrijd**

TRIBUNE

Protest!

50 jaar politiek
in de muziek

Tussen markt en overheid

Geschiedenis van het
zorgstelsel in Nederland

Tribune is een uitgave van de Socialistische Partij (SP) en verschijnt 11 maal per jaar

Redactie
Xander Topma (h), Bart Linssen, Tijmen Lucie, Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mečava

Aan dit nummer werkten mee
Ronald van Raak, Karen Veldkamp
Peter Verschuren, Joshua Versijde

Foto omslag
Maurits Gemmink

Ga voor contact met de SP en de Tribune naar www.sp.nl/contact
Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-Geen AfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl>

14

18

50 jaar protestliedjes

Boek *Op de vuist* vertelt over de beïnvloeding tussen politiek en muziek

Geschiedenis van ons zorgstelsel

De wrijving tussen markt en overheid in 10 plannen

22

Documentaire Staal

Is er nog toekomst voor Tata Steel?

Onverschrokken socialistische journalistiek

Hoofdredacteur Hannah van Binsbergen werkt aan tegenkracht

Linksvoor

Meta Kamphuis en haar persoonlijke strijd tegen Chemours

- 4** nieuwsfoto van de maand
- 6** actiefoto van de maand
- 8** nieuws Tweede Kamer
- 9** column
Jimmy Dijk
- 10** kort nieuws
- 32** opinie
Het belang van sport
- 35** SP van toen tot nu
1992 Geen neoliberal Europa
- 36** Kakhiel

Mick Tsikas © ANP

JULIAN ASSANGE VRIJGELATEN

Na een jarenlange juridische strijd, is op 25 juni WikiLeaks-oprichter Julian Assange vrijgelaten uit zijn Britse cel. In ruil daarvoor moest de Australische klokkenluider schuld bekennen aan schending van het Amerikaanse spionagerecht. Daarmee komt een einde aan een van de geruchtmaakendste rechtszaken van deze eeuw, die begon in 2010 na de publicatie van een half miljoen geheime Amerikaanse documenten over de oorlogen in Afghanistan en Irak. Daaruit bleek onder andere dat de VS onschuldige burgers en journalisten hebben gedood.

Al snel komen de Amerikanen erachter dat Julian Assange het lek is en stellen hem in staat van beschuldiging. Assange vlucht naar de ambassade van Ecuador in Londen, waar hij zeven jaar verblijft, totdat Ecuador in 2019 zijn politiek asiel intrekt. Daarop pakken de Britten hem op en dreigt hij uitgeleverd te worden aan de VS. Dat is nu voorkomen, al is de prijs die Assange daarvoor betaald heeft hoog.

15 JUNI 2024
DEN HAAG

HEERLEN KOMT NAAR DEN HAAG VOOR BEHOUD ZIEKENHUIS

Met bussenvol kwamen de Limburgers 15 juni naar Den Haag om actie te voeren voor het openblijven van hun ziekenhuis. Al lange tijd zijn onze afdelingen in Zuid-Limburg actief om mensen te organiseren voor het behoud van een volwaardig ziekenhuis in Parkstad. Eerder kregen zij al duizenden mensen op de been voor een mars in Heerlen. Jimmy Dijk was erbij om de actievoerders te steunen. Grote afwezige was de PVV, die voor de verkiezingen mooie beloftes deed, maar nu zij aan de macht is de Limburgers in de steek laat.

Red de zorg!

Er dreigt een kaalslag op de ouderenzorg, de gehandicaptenzorg en de langdurige ggz. De komende jaren worden er door de PVV, VVD, NSC en BBB miljarden op de zorg bezuinigd. Dit jaar gaat er al 310 miljoen euro af! Eind juni demonstreerde een grote groep mensen tegen deze bezuinigingen. Maar door Rijk Rechts worden zij niet gehoord: voorstellen van de SP om de bezuinigingen te schrappen, zijn weggestemd.

jimmydijksp en **socialistischepartij**
Op het congres met meer dan 1000 vakbondsleden van @cnvvakbond was ik te gast.
Met kaderleden sprak ik over waarom we ons moeten verenigen tegen de politiek van verdeling. Over de trots van werkende mensen en het belang van samen in actie komen.

sandra_beckerman en **jimmydijksp**
Voor sociale huurwoningen in de Haagse Roggeveenstraat dreigde sloop
De bewoners wisten niet alleen de sloop te stoppen maar namen de woningen ook over van de corporatie en vormen nu hun eigen vereniging
Op bezoek om te horen wat er politiek nodig is om te bouwen ipv breken
1 d.
129 vind-ik-leuks
1 dag geleden

Samenwerken voor vooruitgang

Sinds de aankondiging van de plannen van het nieuwe kabinet zijn veel mensen in actie en verzet gekomen. Dat is goed en noodzakelijk. Denk bijvoorbeeld aan de petitie tegen het verhogen van de BTW op boeken naar 21 procent. Bouwvakkers, zorgverleners en politieagenten pleiten voor een regeling voor vroegpensioen. Zorgverleners eisen dat de bezuinigingen op de ouderenzorg en gehandicaptenzorg van tafel gaan. Wetenschappers zien hun onderzoeksbudgetten geschrapt worden. Gemeenten krijgen meer taken toebedeeld, maar minder middelen. Studenten worden geconfronteerd met een langstudeerboete en jongeren ontvangen nog steeds een jeugdloon. Ook sporters en supporters worden getroffen door de BTW-verhoging naar 21 procent. Dit zijn slechts enkele voorbeelden van reeds gestarte en nog te starten acties.

Waar deze mensen in actie komen, moet de SP aanwezig zijn. Om hen te steunen, met hen te praten, te luisteren en te helpen met organiseren. Waar het kabinet van PVV, VVD, NSC en BBB de samenleving verdeelt, daar moeten wij al deze

mensen verbinden. Wij organiseren en verbinden tegen de onderlinge verdeeldheid en voor een eerlijke herverdeling.

Laten we ervoor zorgen dat sporters en supporters samen met boekenlezers en politieagenten in actie komen. Dat zorgverleners en patiënten samen met werkende jongeren en wetenschappers mee strijden. Al deze losse acties en mensen vechten nu voor hun eigen belang, maar hebben meer gemeen dan ze verschillen. Samenwerken maakt ons sterker.

Laten we aantonen dat ons land niet verdeeld is, maar verenigd. Verenigd tegen sociale afbraak, tegen toenemende ongelijkheid en voor onderlinge solidariteit en sociale vooruitgang.

Ik wens u een fijne zomer. Laten we er samen een hete herfst van maken.

Jimmy Dijk
fractievoorzitter SP

Co-Med: Commerciële Huisartsenpraktijk Zorgt voor Crisis

Eind juni organiseerde de Bredase SP een drukbezochte thema-avond over de commerciële huisartsenpraktijk Co-Med en het Nationaal Zorgfonds. Deze avond werd georganiseerd naar aanleiding van klachten over Co-Med, zoals gigantische wachttijden, slecht dossierbeheer en problemen met het maken van afspraken.

Eind juni stopten vier grote zorgverzekeraars met betalingen aan Co-Med, een door durfkapitaal aangestuurd huisartsenbedrijf, dat nu praktisch failliet is. Hierdoor is de huisartsenzorg voor bijna 50.000 mensen weggefallen. Jarenlang was de zorg ondermaats, waren de spoeddiensten onbereikbaar en werden patiënten door niet-gekwalificeerd personeel behandeld. Hoewel het goed is dat er is ingegrepen, blijft de vraag waarom deze wanpraktijken zo lang konden voortduren.

De avond begon met een gesprek tussen Marlous Fieret en Theo de Jong, kartrekkers uit Breda en Bergen op Zoom, die de stappen in de strijd tegen Co-Med bespraken. Partijleider Jimmy Dijk vervolgde met een analyse van de problemen door marktwerking in de huisartsenzorg en presenteerde het Nationaal Zorgfonds als hoopvol alternatief.

Tijdens een panel met Jimmy Dijk, voormalig huisarts Frankenhaus en kartrekker Loes Fieret, konden de aanwezigen hun zorgen uiten en vragen stellen over de toekomst van de huisartsenzorg. De avond eindigde met een oproep van Jimmy Dijk, die benadrukte dat zorg geen markt is en dat durfkapitaal uit de huisartsenzorg geweerd moet worden. De Tweede Kamer steunt een verbod op private equity in de huisartsenzorg, maar de vraag blijft of de nieuwe minister hier werk van gaat maken.

Wonen in het belastingkantoor

Sinds 2016 staat het Leeuwarder belastingkantoor helemaal leeg. Dit is een doorn in het oog van de Friese SP Jongeren die weten hoe hoog de woningnood is. Daarom besloten ze als actie een bouwbord te plaatsen bij het leegstaande pand. Ze willen dat het gebouw wordt omgezet naar studentenwoningen, iets wat door het huidige gemeentebestuur onmogelijk wordt gemaakt.

Hessel Kuiken van SP Jongeren Fryslân: 'Wij spreken met veel mensen, vooral jongeren, die op zoek zijn naar een woning.

Het oude belastingkantoor staat inmiddels al zo'n acht jaar leeg. In die acht jaar is er al een aantal keer geopperd dat dit gebouw in gebruik zou worden genomen als woonruimte. Toen werd er bijvoorbeeld door de minister gewezen naar de gemeente en het Rijksvastgoedbedrijf, terwijl de gemeente wijst naar het Rijksvastgoedbedrijf en de landelijke overheid. Wij vinden dat het nu tijd is voor de verschillende overheidsorganen om er samen uit te komen en ervoor te zorgen dat het gebouw weer nuttig gebruikt kan worden als woonruimte.'

Schimmelschurk 2024

Meer dan een miljoen mensen kampen met ziekmakende schimmel in hun huizen. Doet jouw verhuurder weinig tot niks aan de schimmel in jouw woning? Nominer dan jouw verhuurder voor de titel SchimmelSchurk 2024!

Kinderen worden ziek van de schimmels in vochtige en tochtige woningen. Meer dan een miljoen Nederlanders hebben er mee te maken. Veel verhuurders doen niks of komen met slechte oplossingen.

Dat kan en moet beter. Verhuurders moeten de vocht en tocht oplossen. Huurders moeten zeggenschap krijgen over hun woningen en over hun woningbouwcorporaties. Maar de nieuwe regering heeft helemaal niks afgesproken over de aanpak van slechte woningen. Daarom moeten we samen de druk opvoeren!

Nominer jouw Schimmelschurk via <https://doemee.sp.nl/schimmelschurk>

Het Feestaardvarken komt terug!

Drie jaar lang was het Feestaardvarken niet meer te zien in het Arnhemse straatbeeld. Dit tot spijt van veel inwoners en de lokale SP. Het kolossale kunstwerk van 30 meter lang, 9 meter hoog en 150 ton zwaar moest verdwijnen doordat een projectontwikkelaar de grond waarop het stond had gekocht voor woningbouw – grond die sindsdien braak ligt. De SP startte daarom een petitie om een nieuwe locatie te vinden. Met succes want het Feestaardvarken zal weer in haar volle glorie terugkeren.

Door de jaren heen werd het Feestaardvarken een iconische plek in Arnhem, waar iedere Arnhemmer van kon genieten. Het kunstwerk is erg populair bij spelende kinderen. Daarom is SP-raadslid Noud Roelen blij met de terugkomst van het beeld. 'Ik vind het fantastisch nieuws', zegt hij. Een paar maanden geleden, startte de SP een petitie om het beeld zo snel mogelijk terug te halen naar de stad. Die is zo'n 2000 keer ondertekend. Roelen denkt dat de petitie het proces bij het stadsbestuur heeft aangezwengeld. 'Ik denk dat het zeker druk op de ketel heeft gezet bij het college. Drie jaar lang was het stil en na de petitie lieten mensen weer van zich horen. Dat het Feestaardvarken weer terugkomt, vind ik een succes voor Arnhem. Ik zie het nu al voor me dat gezinnen met kinderen er heerlijk gebruik van kunnen maken', aldus het SP-raadslid.

'Geen HG-schimmelverwijderaar'

Grote actie op 18 juni in het Rotterdamse Crooswijk. De SP ging daar samen met bewoners de straat op om groot onderhoud aan woningen af te dwingen. Bewoners hebben last van allerlei gebreken zoals slechte ventilatiesystemen, funderingsproblemen, rioollucht en schimmels. De Crooswijkers hebben nu de krachten gebundeld en willen dat woningcorporatie Havensteder geen pleisters plakt maar nu echt eens de oorzaak van de problemen aanpakt.

Bewoner Yousra uit Crooswijk: 'Genoeg is genoeg! Al jarenlang voert Havensteder geen tot slecht onderhoud uit. Nu lees ik dat Havensteder drie miljoen euro wil besteden om schimmelproblemen aan te pakken. Nou, ik hoop niet dat ze met dat geld een voorraad HG-schimmelverwijderaar hebben gekocht, want dan zijn we verder van huis. Pleisters helpen niet, groot onderhoud wel! Samen met mijn burens heb ik duidelijk gemaakt dat er hier fundamentele gebreken zijn. We eisen daarom dat er snel groot onderhoud komt.'

SP'er Rens Schnater over de actie: 'Het is nu overduidelijk dat veel Rotterdammers noodgedwongen in ongezonde huizen wonen. En dat is geen natuurramp, maar het gevolg van ons huidige woonsysteem. Huurders hebben geen zeggenschap en de wooncorporaties staan mijnenver van huurders af. Huurders betalen daarnaast grof geld voor een woning, maar huurders hebben niks wezenlijks te bepalen. De Crooswijkers pikken het niet meer en komen daarom samen in actie om verbeteringen af te dwingen.'

Na de actie zijn de bewoners samen met de SP naar woningcorporatie Havensteder gegaan om daar een zwartboek aan te bieden. Havensteder heeft het zwartboek in ontvangst genomen. De bewoners en de SP zijn vastberaden om niet te stoppen met acties totdat de problemen echt zijn opgelost.

Is er nog toekomst voor Tata Steel?

In de prachtige vierdelige documentaireserie *Staal – Een fabriek onder vuur* worden staalfabriek Tata Steel en haar burens vier jaar lang gevolgd. Tata is bezig de overgang te maken naar groen staal, maar voor sommige omwonenden gaat dat niet snel genoeg.

Zij vrezen voor hun gezondheid en willen dat de fabriek sluit. Tegelijkertijd vrezen de medewerkers voor hun baan. Zij vinden de kritiek op hun bedrijf vaak overdreven. Staal gaat over de vraag: hoe leef je met elkaar samen als de belangen zo uit elkaar lopen?

Een eeuw lang was de IJmuidense staalfabriek Tata Steel, in 1918 opgericht als Koninklijke Hoogovens, de trots van de regio IJmond (Velsen, Beverwijk en Heemskerk). Generaties IJmonders vonden er werk, de fabriek zorgde goed voor zijn personeel en omwonenden voelden zich sterk verbonden met het bedrijf. Maar de laatste jaren is daar verandering in gekomen. Er zijn nieuwe mensen in de regio komen wonen die geen binding met Tata Steel hebben. Zij maken zich zorgen over hun gezondheid en worden daarin bevestigd door onderzoeken van het RIVM. Het heeft ertoe geleid dat de spanningen tussen Tata Steel en omwonenden, maar ook tussen bewoners onderling, zijn toegenomen.

BOTSENDE BELANGEN

In *Staal* worden de botsende perspectieven en belangen mooi in beeld gebracht. Zo volgen we directeur Hans van den Berg die zijn bedrijf te vuur en te zwaard verdedigt en overal probeert uit te leggen dat Tata Steel hard bezig is om te vergroenen. Maar ook omwonenden Antoinette Verbrugge en Stephanie Dumoulin, die elke dag hinder ondervinden van de schadelijke uitstoot van Tata Steel en willen dat de fabriek sluit. Antoinette blijft strijdvast, voert volop actie en spant rechtszaken aan tegen de directie van het bedrijf, terwijl Stephanie steeds moedelozer wordt en hardop overweegt te verhuizen. De vierde hoofdpersoon, medewerker Mendes Stengs, is misschien wel het interessantste personage uit de documentairereeks. Aan de ene kant heeft hij begrip voor de zorgen van omwonenden, maar aan de andere kant hoopt hij vurig dat hij en zijn zoon (en de generaties na hem) nog jaren bij de staalfabriek kunnen blijven werken. Hij is wel kritisch op zijn bedrijf, wat hem niet in dank wordt afgenomen.

DILEMMA

De makers van *Staal* hebben bewust ervoor gekozen om geen kant te kiezen in het conflict en dat is in dit geval een goede keuze geweest. Daardoor blijft er voor de kijker ruimte voor twijfel. Het dilemma is namelijk groot. Op de oude vervuilende voet verder gaan kan niet, maar de fabriek sluiten zal ook enorme gevolgen hebben. Zeker negenduizend mensen komen dan op straat te staan en Nederland verliest opnieuw een belangrijke industrie.

VOORWAARDEN AAN STAATSSTEUN

Het is dan ook zaak dat de fabriek op zeer korte termijn haar meest vervuilende onderdelen sluit en versnelt overgaat tot de productie van groen staal. Zonder overheidssteun zal dat niet gaan, maar daar moeten wel strenge voorwaarden aan verbonden worden. Zo moeten er harde afspraken worden gemaakt over de uitstoot van de fabriek en moet de overheid zeggenschap krijgen over het staalbedrijf om te voorkomen dat de fabriek in andere handen valt of dat publiek geld als winst wordt doorgesluisd naar het Indiase moederbedrijf.

De documentaire is nu te bekijken bij de NPO via npotv.nl/start/serie/staal

Hannah van Binsbergen

‘Het is onze taak om de bullshit van de feiten te scheiden’

Samen met haar redactie startte hoofdredacteur Hannah van Binsbergen een uitgesproken socialistisch tijdschrift in Nederland. Jacobin wil de discussie op links organiseren en voedt daarbij vol overtuiging de klassenstrijd. ‘Er is een wederopbouw nodig van het linkse levensgevoel.’

‘Socialisme is samen opkomen voor je eigenbelang’

Hoe is het idee voor een Nederlandse versie van Jacobin ontstaan?

‘We liepen al langere tijd rond met het idee van een links blad, onafhankelijk van politieke partijen. Maar het is ongelooflijk moeilijk om financiering te krijgen voor een journalistiek project dat zich expliciet socialistisch noemt. Toen dachten we aan het Amerikaanse blad Jacobin en dat zij ook al edities in Duitsland, Brazilië en Italië hadden. Het voordeel daarbij was ook dat veel potentiële lezers die naam zouden herkennen en we op die manier een goede basis konden neerzetten. Dat was ook nodig want we kwamen al snel tot de conclusie dat we dit alleen konden betalen met voldoende abonnees. Dat is een goede strategie gebleken, want we hebben het nu voor elkaar gekregen met heel weinig middelen en heel veel wilskracht.’

Je staat zelf bekend als dichter en auteur, wat bracht jou bij het blad?

‘Met mijn achtergrond in de letteren ben ik natuurlijk best een gek iemand voor de rol die ik nu heb. Maar van heel

jongs af aan lees en schrijf ik veel over socialisme. Dat waren boeken die mijn ouders in de kast hadden staan: het Communistisch Manifest maar bijvoorbeeld ook werk van Georg Lukács. Aan de literaire kant las ik veel Brecht. In mijn eigen werk heb ik me later ook als socialist laten zien. Dat viel op, want andere mensen deden dat nog niet zo erg. Zo ben ik uiteindelijk de groep binnengerold die nu de redactie van het blad vormt.’

En toen werd je hoofdredacteur.

‘Toen op een gegeven moment de vraag kwam wie hoofdredacteur wilde worden, stak ik mijn hand op. Ik geef les in creatief schrijven, dus ik redigeerde al veel teksten. Dat helpt omdat de precieze formulering van zinnen er heel erg toe doet. Die ervaring is natuurlijk heel handig, maar het ging me er op dat moment vooral om dat de redactie georganiseerd zou worden op democratisch-socialistische principes. Iedereen is gelijkwaardig, heeft zijn eigen expertise en als het binnen de kaders van Jacobin valt, is er heel veel vrijheid.’

‘In mijn literaire werk heb ik me ook als socialist laten zien’

Wat zijn de kaders van Jacobin?

Wat we met Jacobin willen doen is het faciliteren van discussie voor de linkse politiek, zowel parlementair als buitenparlementair. Daarvoor is nodig dat we mensen in aanraking laten komen met de basisprincipes van de socialistische traditie. Wij schrijven vanuit een materialistische kijk op de politiek, niet in een morele. Als iemand een stuk schrijft over dat we als mensen liever voor elkaar moeten zijn, dan ben ik het daar helemaal mee eens, maar dat past niet in ons blad.

Ik zeg niet dat mensen met dat heel sterke morele gevoel niet links zijn. Dat zijn ze vast. Maar wat wij vooral zeggen is dat het morele argument niet nodig zou moeten zijn om links te zijn. Uiteindelijk is socialisme toch ook vooral samen voor ons eigen. Het is samen opkomen voor je eigenbelang, je niet laten verdelen en je niet neerleggen bij onderdrukking.’

Hannah van Binsbergen

Geboren in Haarlem (1993), studeerde filosofie aan de Universiteit van Amsterdam.

*Haar debuut *Kwaad gesternte* won in 2017 de VSB Poëzieprijs.*

Sinds 2022 is Van Binsbergen hoofdredacteur van Jacobin.

Bibliografie:

- *Kwaad gesternte* (2016, dichtbundel)
- *Mijn leven is een schetsblad* (2017, dichtbundel, met begeleidende gedichten van Hannah van Binsbergen)
- *Harpie* (2020, roman)
- *Kokanje* (2022, dichtbundel)

Wat doen jullie eraan om dat bewustzijn te versterken?

‘Veel mensen missen de klassenanalyse. Ze hebben een links kloppend hart en hebben het gevoel dat ze daar iets mee moeten, maar weten niet hoe. Daar werken we aan. Er is een wederopbouw nodig van het linkse levensgevoel. Daar horen ook cultuur en esthetiek bij, een eigentijdse beeldtaal die past bij de werkende klasse. En als we over economie schrijven, dan moet dat niet fucking saai zijn omdat het alleen over aandelen gaat, dan moet het draaien om werk. In deze tijd lijken dat misschien innovaties maar het zijn natuurlijk hartstikke oude ideeën. Door het opnieuw te doen, in een andere vorm, merk je dat er echt wel veel lezers voor zijn. Het groeit alsnair door.’

Op wat voor manier zie je de beeldtaal voor de werkende klasse terug bij Jacobin?

‘Socialisme mag mooi zijn. Daar zie je ook de

Jacobin

Het tijdschrift Jacobin is in 2010 opgericht door de Amerikaanse schrijver Bhaskar Sunkara. Het is een driemaandelijks tijdschrift over politiek en cultuur, geschreven vanuit een uitgesproken socialistisch perspectief. De Amerikaanse uitgave heeft inmiddels meer dan 75.000 abonnees. In 2022 ontstond de Nederlandse versie, waarvan het nulnummer in 2023 verscheen.

andere kant van de morele medaille waarover ik sprak: het idee dat je als links mens goed, braaf en opofferingsgezind moet zijn. Dat laatste betekent ook dat je geen mooie dingen zou moeten willen. Ik wil dat juist wel! Maar die mooie dingen willen we wel op onze voorwaarden en niet op de voorwaarden van het kapitaal. Dat is opbouwwerk, ook met ons blad. Wat we proberen, is om vanuit onze eigen opvattingen en op onze eigen voorwaarden vormen en beelden neer te zetten die passen bij ons en bij de mensen met wie we samen de klassenstrijd moeten voeren.'

Hoe verhoudt het blad zich tot de politieke actualiteit?

'De goede, productieve ideeën die er zijn geven we een podium. Zelfs als een rechtse partij met een heel goed plan komt om het minimumloon te verhogen, zullen wij dat uitlichten. Helaas valt dat in de praktijk natuurlijk erg tegen. Daarnaast zijn we erg kritisch op politici die hun beloften

niet nakomen. Of als ze vaag blijven en alleen maar blijven hangen in een verhaal van verbinding zoeken.

Neem als voorbeeld het bezoek van Bernie Sanders aan Nederland. Die man is ontzettend populair op links, dus heel veel politici in ons land probeerden hem te claimen, waaronder Frans Timmermans. Die deed de hele tijd alsof hij hetzelfde zei als Bernie, maar dan net even anders. Het boek van Sanders heet: *Het is oké om kwaad te zijn op het kapitalisme*. Toen zei Timmermans: ja, ik ben ook kwaad! Maar waar was hij nou kwaad over? Armoede. Dat is heel iets anders! Het is dus onze taak om de bullshit van de feiten te scheiden en mensen aan te spreken op wat ze goed en verkeerd doen.'

Hoe ziet de toekomst van Jacobin in Nederland eruit?

'We zijn nu anderhalf jaar bezig. In die tijd hebben we met hele onprofessionele middelen – geen geld – een professioneel blad proberen neer te zetten. Nu moeten we dat naar een nog hoger niveau tillen. Een wens daarbij is dat we internationaler willen kijken. En dan bedoel ik niet schrijven over internationale politici of andere regeringen, maar over socialisten in andere landen die stoere dingen doen. Daarover lees je niks in de reguliere media en dat is precies de reden waarom ik zelf de originele Jacobin ben gaan lezen.

Want waar lees je bijvoorbeeld over wat er precies in Soedan gebeurt? Daar is volop verzet van mensen die heel hard vechten om hun lot te verbeteren. Of denk aan een reportage over de verkiezingen in India en de linkse partijen die daaraan meedoen. Wie zijn die mensen en hoe voeren zij hun strijd? Daarover schrijven is een belangrijke taak voor Jacobin. Tegelijkertijd zien we ook dat dergelijke stukken niet goed worden gelezen. Het is dus aan ons om dat op een goede manier te vertellen, want uit die internationale verhalen kunnen wij als beweging ontzettend veel inspiratie, steun en goede moed halen.'

Heb je zelf goede moed als het gaat om de toekomst van het socialisme in Nederland?

'Op goede dagen heb ik zeker hoop. Er gebeuren heel veel mooie dingen, ook in ons land. Op slechte dagen denk ik: waarom ben ik niet gewoon ambtenaar geworden? Ik kies er bewust voor om een hoopvol geluid te laten horen. Als een self-fulfilling prophecy. Het is gewoon dom om niet te proberen om op te komen voor de zelfbeschikking van de werkende klasse. We kunnen namelijk wel doen alsof de klassenstrijd een ouderwets begrip is, maar hij wordt ondertussen wel gevoerd door de heersende klasse, tegen ons allemaal. Het is dus eigenlijk niet relevant of je hoopvol bent of niet, die tegenkracht moet er komen. Jacobin is onze bescheiden poging om daaraan bij te dragen.'

LEES DE ARTIKELEN VAN JACOBI VIA: [JACOBI.NL](https://jacobin.nl)

**‘Protestliedjes
zijn niet altijd
zo bedoeld maar
krijgen wel die
functie’**

Laurens Ham

‘In de huidige protestliedjes is iedereen een beetje schuldig’

Eind 2020 verscheen het boek *Op de vuist. Vijftig jaar politiek en protestliedjes in Nederland* van neerlandicus en muzikant Laurens Ham. Een boeiend verhaal over hoe politiek en muziek elkaar door de jaren heen beïnvloed hebben. De Tribune reisde af naar Utrecht voor een gesprek met de auteur over de doorbraak van het protestlied in de jaren zestig, de ontwikkeling die het sindsdien heeft doorgemaakt, en de protestliedjes van nu.

Waarom heb je dit boek geschreven? ‘Deels omdat het er nog niet was en deels uit persoonlijke interesse. Zo rond 2016 ben ik gaan uitzoeken wat er geschreven was over protestliedjes in Nederland en dat bleek verrassend weinig te zijn. Toen ben ik protestliedjes gaan verzamelen en daar is uiteindelijk dit boek uit voortgekomen. Ik had niet durven denken dat ik er acht jaar later nog zo mee bezig zou zijn. Het heeft vele deuren geopend, van gesprekken met nieuwe mensen tot nieuwe onderzoeksrichtingen.’

Wanneer is er volgens jou sprake van een protestlied?

‘In mijn boek zeg ik: als een lied de functie krijgt om protest aan te tekenen tegen maatschappelijke misstanden, dan is het een protestlied. Die functie vind ik belangrijk, want er zijn liedjes die niet als zodanig geschreven zijn, maar die wel die functie hebben gekregen binnen een protestbeweging. Een voorbeeld is ‘Iedereen is van de wereld’ van The Scene. Volgens de bandleiders was het helemaal niet bedoeld als protestlied, maar het is wel een klassieker geworden bij demonstraties tegen racisme. Het kreeg dus die functie.’

Laurens Ham
(1985)
is docent Moderne Nederlandse Letterkunde aan de Universiteit Utrecht, essayist en dichter. Daarnaast speelt hij in de Utrechtse punkband *Moi, le Voisin*.

Liedjes hebben een bepaalde interpretatieruimte; je kunt er je eigen politieke agenda op projecteren. Dat zie je nu ook weer bij ‘Europapa’ van Joost Klein. Daar zijn allemaal bewerkingen van gemaakt die een verschillend politiek doel dienen, van links tot uiterst rechts. Of Joost Klein het als protestlied bedoeld heeft weet ik niet, maar het wordt wel zo gebruikt. Dat vind ik super interessant.’

Hoe dragen protestliederen bij aan politiek activisme?

‘Soms heel letterlijk. Misschien wel de interessantste (en minst bekende) voorbeelden zijn liedjes die specifiek gemaakt zijn voor een demonstratie. Die kunnen demonstranten aanvuren of tot steun zijn als ze in aanvaring komen met de politie. Dat zie je bij Extinction Rebellion, maar dat zag je bijvoorbeeld ook bij de demonstraties tegen kernwapens in de jaren zeventig en tachtig. In de wat pittigere demonstraties hebben ze dus een directe rol.’

Kun je een voorbeeld geven van een lied dat onlosmakelijk verbonden is met een protest?

‘Over de Muur’ van Klein Orkest is daar een mooi voorbeeld van. Dat is geschreven voor de grootste massademonstratie >

‘Mensen zitten in hun eigen luisterbubbel’

in Nederland ooit: die van oktober 1983 in Den Haag tegen de plaatsing van kruisraketten in ons land. Daarna is het een klassieker geworden.

Een ander mooi voorbeeld vind ik ‘Luister Anita’ van de Zangeres zonder Naam. Dat is geschreven voor een benefietavond in Amsterdam in 1977 om een advertentie te kopen in Time Magazine tegen de destijds bekende anti-homoactiviste Anita Bryant. Dat paste heel erg in die tijd van Nederland gidsland: Nederland zegt nee tegen Anita Bryant. Zoiets zouden we nu niet snel meer doen. Maar voor de homobeweging was het een belangrijk moment, omdat voor een groot publiek een punt werd gemaakt over seksuele acceptatie.’

Waarom dateer jij het begin van het protestlied in Nederland in 1966?

‘Protestmuziek bestond natuurlijk ook in Nederland al lang voor die tijd. Maar wat je vanaf midden jaren zestig ziet gebeuren, is dat je dankzij de commercie met protestliedjes geld kunt verdienen en een massapubliek kunt bereiken. Dat gebeurt voor het eerst in 1966 met ‘Welterusten mijnheer de president’ van Boudewijn de Groot.

Vanaf dat moment ontstaat een nieuwe dynamiek. De vraag is dan: kun je tegelijkertijd succesvolle popmuziek maken én politiek relevant zijn? Dat is het spanningsveld waar mijn hele boek om draait. Als je te mainstream wordt, bereik je vaak wei-

nig maar heb je wel een groot publiek. Maar als je als geharde activist te weinig rekening houdt met diezelfde mainstream, bereik je niemand.’

Welke rol speelden protestliedjes in de ‘rode’ jaren zeventig?

‘Dat is een geweldig decennium vind ik. Je zou alleen al over die jaren een boek kunnen schrijven. Mensen denken vaak: in de jaren zestig gebeurde het. Maar qua muzikale ontwikkelingen en ook qua activisme was de periode van pakweg 1970 tot 1984 veel interessanter. Want in die jaren komen allerlei nieuwe sociale bewegingen op het gebied van milieu, werk, feminisme en seksualiteit op. En er gebeurt heel veel op het vlak van Nederlandstalige muziek. In de jaren zestig had je natuurlijk Boudewijn de Groot en Armand. Maar het wordt pas echt interessant als vanaf de tweede helft jaren zeventig bands als Bots, Braak en Normaal opkomen, de Zangeres zonder Naam steeds politiker wordt, en Vader Abraham allerlei rechts-conservatieve carnavalsliedjes gaat maken. In al die ontwikkelingen neemt links duidelijk het voortouw, maar laat ook rechts zich niet onbetuigd.’

En welke rol speelden ze in de crisis van de jaren tachtig?

‘Voor een deel was het een uitlaatklep voor jongeren. Er heerste een crisistemming. Er was de angst voor een atoom-

oorlog, de werkloosheid was groot, en er was de vrees voor verrechtsing, met Van Agt als premier, Janmaat in opkomst en de toenemende versplintering op links. Het gevoel was dat al die dingen met elkaar samenhangen. Muziek maken werd gezien als oplossing. Het gaf een stem aan de onvrede en had ook als doel om jongeren te activeren. Dat zie je vandaag de dag ook weer bij Hang Youth, Sophie Straat of wat hardere punkbands als Asociaal Kabaal of Hard voor Weinig. Zij geven een radicale stem aan de onvrede die er is in de samenleving en willen gehoord worden.'

Welke invloed had het einde van het communisme op het protestlied?

'Heel groot. Dat is echt een breekpunt in mijn boek. Daarvoor heb je bij links een cultuur die drijft op een gevoel van solidariteit. Maar als de atoomdreiging minder wordt door de ontwapeningsverdragen, de Berlijnse Muur valt, de Sovjet-Unie ineens stort, en ook nog eens de apartheid wordt afgeschaft, versplintert die illusie dat er één grote, solidaire sfeer bestaat. Wat dan overblijft is de diversiteit die er altijd al was.

Voor links is dat traumatisch geweest. Het heeft de activistische cultuur veel minder sterk en samenhangend gemaakt en daardoor heb je nu allemaal verschillende groepjes die ieder hun eigen strijd voeren maar niet meer voor een gezamenlijk doel een vuist kunnen maken.'

Hoe heeft het protestlied bijgedragen aan de emancipatie van minderheden?

'Al rond 1970 heb je makers van kleur die hun stem laten horen, maar die zijn nog weinig zichtbaar. Dat verandert vanaf de jaren negentig als hiphop doorbreekt. Dan krijg je een onophoudelijke stroom aan protestliedjes over politiegeweld, ongelijkheid, structureel racisme en slavernij. Tot die tijd werd de muziekcultuur gedomineerd door witte mannen. Maar na 1989 komt er veel meer ruimte voor diversiteit en representatie van nieuwe geluiden. De laatste jaren zie je ook steeds meer vrouwelijke makers en makers uit de LHBTI-gemeenschap. Daar zou ik nu zeker een hoofdstuk aan wijden.'

En hoe heeft het protestlied bijgedragen aan de emancipatie van het platteland?

'De gedwongen schaalvergroting vanuit Den Haag en later Brussel is voor veel boeren catastrofaal geweest. Muziek is daarbij altijd een uitlaatklep geweest. Bij boerenprotesten was en is ook altijd muziek aanwezig. Van de carnavalskrakers van Johnny Hoes en Vader Abraham tot de maatschappijkritische nummers van Normaal over de ongelijkheid op het platteland en de achterstelling van de regio. Dat laatste zie je ook weer terugkomen bij de recente boerenprotesten, waarbij gepleit wordt voor economische genoegdoening voor de boeren én vermindering van de klimaatregels. Een onmogelijke combinatie, maar voor de nuance zijn protestliedjes natuurlijk niet bedoeld.'

Wat is de belangrijkste verandering die het protestlied in de afgelopen decennia heeft ondergaan?

'Door het verdwijnen van die solidaire protestcultuur aan het

einde van de jaren tachtig, is de diversiteit aan protestliedjes veel zichtbaarder geworden. Ik denk niet dat er eerder zoveel verschillende soorten Nederlandstalige protestliedjes zijn gemaakt als in de laatste jaren. En er wordt ook meer politieke muziek gemaakt dan ooit tevoren.

Maar tekstueel zijn de protestliedjes wel veranderd. Tot in de jaren tachtig werd gewoon gezegd: zij zijn fout en wij zijn goed en zij moeten het oplossen. Nu is er een soort overbewustzijn van: we zijn allemaal een beetje schuldig. Dat heeft te maken met de individualisering van protest. Dan krijg je liedjes als: aan de ene kant vind ik dit, maar er valt ook wel wat te zeggen voor dat. Funest voor het protestlied.'

Heeft de invloed van het neoliberalisme daar ook mee te maken?

'Ja, deels wel. De klassenstrijd ging uit van het diepgewortelde gevoel van het recht staat aan onze kant. Wij als werkende klasse worden onderdrukt en wij kunnen onbekommerd iets eisen van de geprivilegieerde klasse. Maar toen de klassenverschillen minder zichtbaar werden, werd gezegd: je hebt toch een baan en een auto, wat doe je moeilijk? Dat is die neoliberale logica van iemand de hele tijd op zijn eigen positie of hypocrisie wijzen waardoor de solidariteit en groepsstrijd ondermijnd worden.'

Hoe doorstaat een protestlied de tand des tijds?

'Alle liedjes hebben uiteindelijk een houdbaarheidsdatum. Die zie je vrij dramatisch bij de oude sociaaldemocratische klassiekers, zoals De Internationale. Rond 1900 waren ze enorm populair. In de jaren vijftig hoorde je ze bijna niet meer, om in de jaren zeventig weer grandioos terug te keren, en in de jaren tachtig weer bijna allemaal te verdwijnen. Aan de andere kant zie je de hernieuwde populariteit van een strijdlid als Bella Ciao, maar dat heeft denk ik meer met de melodie te maken dan met de tekst.'

'Na 1989 komt er meer ruimte voor diversiteit'

Is er nog toekomst voor het protestlied?

Ja, daar ben ik wel optimistisch over. Als je op YouTube of Spotify zoekt, dan kom je heel veel protestliedjes tegen. Er is potentie voor politiek getinte muziek. Maar het is wel steeds moeilijker geworden om een breed en divers publiek te bereiken. Wat dat betreft is Europapa een uitzondering. Voor de meeste mensen is het een politiek lied, niet alleen in Nederland maar ook in Europa en ver daarbuiten. Dus een breed publiek bereiken kan nog wel, maar het gebeurt weinig omdat mensen in hun eigen luisterbubbel zitten.'

ONS ZORGSTELSEL: EEN GESCHIEDENIS IN

Zijn de problemen in de zorg het beste op te lossen door de markt of door de overheid? Dat is geen nieuwe vraag. Al sinds het begin van de 20ste eeuw wordt er gedebatteerd over verschillende stelsels, waarbij de overheid dan wel de markt aan zet is. Aan de hand van tien plannen uit de Nederlandse geschiedenis wordt duidelijk hoe ons zorgstelsel altijd een mengmoes van beide is gebleven.

Serie over het zorgstelsel
In deze serie onderzoekt Bart Linssen van het wetenschappelijk bureau van de SP hoe het Nederlandse zorgstelsel ontstaan is, welke problemen er zijn en hoe die mogelijk kunnen worden opgelost. In het eerste deel duikt hij in de geschiedenis van het zorgstelsel en bespreekt hij de verschillende ideeën over de inrichting van onze zorg

TIEN PLANNEN

Begin 20ste eeuw was het voor een hoop mensen allerminst vanzelfsprekend om verzekerd te zijn tegen ziektekosten. De lappendeken van verschillende voorzieningen bereikte vaak alleen specifieke groepen. Artsen van wie patiënten de rekening niet konden betalen, richtten ziekenfondsen op, zodat betaling over langere tijd uitgesmeerd kon worden. Er waren onderling beheerde ziekenfondsen, opgezet door arbeiders, die met de tijd wel breder toegankelijk werden. Ook waren er geloofsgroepen (met name katholieken) en werkgevers die ziekenfondsen oprichtten, uitsluitend bedoeld voor hun eigen mensen. Tot slot boden commerciële investeerders ziektekostenverzekeringen aan.

PLAN 1: BISMARCK/KUYPER (ROND 1900)

In de geneeskunde werd steeds meer mogelijk. Dat leidde tot meer vraag en meer aanbod, dus ook tot meer ziekenhuizen, artsen, specialisten en verpleegkundigen. De gemeenten waren hierbij betrokken, in tegenstelling tot de Rijksoverheid. Het Rijk deed met de Armenwet uit 1854 wel iets voor de allerarmsten, maar bemoeide zich er verder niet mee. De vraag was of dat niet eens moest veranderen. In de landen om ons heen werden immers nieuwe zorgstelsels opgezet waarbij de Rijksoverheid wél veel te zeggen had.

Zo werd eind 19de eeuw in Duitsland een ziekenfondswet aangenomen, die burgers verplicht

verzekerde tegen ziektekosten. Deze wet, die onderdeel was van een groter pakket van sociale maatregelen, had twee doelen: het opkomende socialisme de wind uit de zeilen nemen en burgers nauwer binden aan de Duitse staat. Deze vorm van zorgbeleid zou bekend komen te staan als het Bismarckiaanse model, naar de Duitse rijkskanselier Otto von Bismarck die destijds aan de macht was.

Begin 20ste eeuw kwam Abraham Kuyper, leider van de Anti-Revolutionaire Partij (die later opging in het CDA), in Nederland met een vergelijkbaar voorstel. Het onderliggende principe was hetzelfde als in de Duitse wet: een verplichte verzekering, aangeboden door het Rijk. De dan invloedrijke katholieken verzetten zich hiertegen. Zij vonden dat particuliere verzekeraars al prima ziektekostenverzekeringen aanboden. Bovendien zorgden de katholieke maatschappelijke organisaties volgens hen beter voor een katholieke invulling van ziektekostenverzekeringen dan de Rijksoverheid ooit zou kunnen doen. Het voorstel sneuvelde dan ook snel.

Asociale trucjes

In de decennia die volgden nam het aantal ziekenfondsen en (commerciële) particuliere verzekeraars snel toe. Die laatste maakten meestal weinig tot geen winst op de ziektekostenverzekering, maar gebruikten deze verzekering als publicitair middel om andere verzekeringen aan de man te brengen. Er waren immers weinig andere soorten verzekeringen waarbij je zo vaak contact had met de verzekerde, en dus een goede reputatie kon opbouwen. Dit was geen onverdeeld succes. Met enige regelmaat gingen er verzekeraars failliet, waarschijnlijk doordat men de risico's bij de groep verzekerden niet goed kon inschatten.

De commerciële verzekeraars haalden toen al veel asociale trucjes uit om de kosten laag te houden. Zo werd er volop geselecteerd op lage risicogroepen, en werden verzekeringen weleens stopgezet wanneer mensen te oud en dus te duur

**De commerciële
verzekeraars
haalden veel
asociale trucjes
uit om de kosten
laag te houden**

werden. Verzekeraars vonden dit vanzelfsprekend: als deze mensen verzekerd zouden blijven, zouden andere verzekerden daardoor hogere premies moeten betalen.

Van grote verzekeraars was nog amper sprake. Verzekeraars en ziekenfondsen waren in die tijd juist klein en vaak lokaal georganiseerd, net als de ziekenhuizen. Voortdurend kwam de vraag op of de Rijksoverheid niet meer zou moeten doen, en met enige regelmaat werden er ook wetsvoorstellen gedaan die haar rol zouden moeten vergroten. Het zou tot de Tweede Wereldoorlog duren voordat er een doorbraak kwam.

PLAN 2: JAKOB (1941)

In mei 1940 vielen de nazi's Nederland binnen. Al snel begonnen zij Nederland te integreren in het Derde Rijk. De nazi's zagen Nederlanders immers als bijna-Duitsers. Duitsland kende sinds Bismarck al een ziektekostenwet, dus Nederland moest die ook krijgen. Daarmee zou de bezetter zich populair kunnen maken, en werden Nederlanders sterker verbonden aan de nazigeleide overheid.

Ook zou de solidariteit tussen burgers ermee worden vergroot. Tenminste, de solidariteit tussen burgers die voldeden aan de eisen van de nazi's (Joden werden bijvoorbeeld uitgesloten). Er waren ook economische motieven: Duitse bedrijven betaalden mee aan de Duitse ziektekosten. Als Nederlandse bedrijven zulke kosten niet maakten, hadden ze een concurrentievoordeel in de nieuwe gezamenlijke economische zone. En dat wilden de Duitsers natuurlijk niet.

De NSB'er Reinhard Jakob stelde een zeer ambitieus plan op, waarmee Nederlandse burgers zelfs meer rechten zouden krijgen dan de Duitsers. Dat plan werd precies om die reden verworpen door de nazi's in Berlijn. Ook de Nederlandse ambtenaren waren weinig enthousiast. Dat was een probleem, want ondanks de bezetting waren de nazi's van hen afhankelijk voor de uitvoering. Het gevolg was dat Jakob meermaals werd gedwongen zijn plannen af te zwakken en

aan te passen aan de Nederlandse situatie.

Uiteindelijk werd in 1941 het Ziekenfondsbesluit genomen, waarmee een groot deel van de Nederlandse bevolking voortaan verplicht verzekerd werd bij de bestaande ziekenfondsen. Tegelijkertijd bleven Nederlanders met een hoger inkomen afhankelijk van particuliere ziektekostenverzekeringen.

De uitkomst was weliswaar een compromis, maar desalniettemin een historische doorbraak. Voortaan had het Rijk een flinke vinger in de pap in de geneeskundige zorg. Deze invloed zou vlak na de oorlog enigszins worden ingeperkt: bij het 'ontduitsen' van het Ziekenfondsbesluit werd de zeggenschap van het Rijk grotendeels opgegeven. Die kwam te liggen bij de belanghebbenden, in de vorm van de Ziekenfondsraad. Desondanks zou de invloed van het Rijk nooit meer helemaal verdwijnen.

De nazi's probeerden de solidariteit tussen Nederlanders te vergroten, maar joden werden uitgesloten

PLAN 3: BEVERIDGE/VAN RHIJN (1946)

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog waren de geallieerden na gaan denken over hoe de voedingsbodem voor het nazisme in de toekomst kon worden weggenomen. In het Verenigd Koninkrijk werd William Beveridge aan het werk gezet om deze gedachten om te zetten in plannen voor de verzorgingsstaat. Zijn advies: sociale bescherming zou er niet alleen moeten zijn voor de armen, maar voor iedereen. Niet je sociale status, maar je burgerschap moest je toegang tot sociale voorzieningen (waaronder zorg) bepalen.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog verbleef de Nederlandse regering in ballingschap in het Verenigd Koninkrijk. Daar raakte zij diep onder indruk van de ideeën van Beveridge. De regering zette de voorzitter van de Buitengewone Algemene Rekenkamer, Aart van Rhijn, aan het werk om voor Nederland vergelijkbare plannen te maken.

Zijn voorstellen voor een nieuw zorgstelsel waren gebaseerd op de ideeën van Beveridge, met als opvallend verschil dat de financiering niet alleen uit premieafdrachten zou moeten worden betaald, maar ook uit belastingopbrengsten. Zo zou er niet alleen sprake zijn van risicosolidariteit (iedereen betaalde premie), maar ook van inkomenssolidariteit doordat rijkere mensen meer zouden bijdragen dan armere. Daarnaast was het idee om de zorg regionaal te organiseren, en wel door achttien regionale ziekenfondsen.

Van deze plannen zou weinig terechtkomen. De particuliere verzekeraars waren vanzelfsprekend tegen, maar het verzet was breder. Zo dachten de ziekenhuisverplegingsverenigingen dat er maar weinig eigen verantwoordelijkheid zou overblijven, en dat ze misbruik in de hand zouden werken. Het voornemen om de zorg lokaal te organiseren werd ook negatief beoordeeld: vergeleken met de bestaande situatie zou er juist meer afstand komen.

Het was wederom de ARP, nu samen met de Katholieke Volkspartij (KVP, een andere voorganger van het CDA), die deze bezwaren inbrachten in de politiek. Daarmee sneuvelde de plannen al in 1946. Maar dit keer bleef het rommelen, wegens toenemend ongemak bij de christelijke partijen. Zij hadden een voorkeur voor particuliere verzekeraars als aanvulling op de ziekenfondsen, maar zij wilden niet dat deze marktpartijen enorme winsten zouden boeken. De spanning tussen deze uitgangspunten zou niet zonder gevolgen blijven.

Bovenbouw

Dankzij het Ziekenfondsbesluit van 1941 waren steeds meer mensen verzekerd voor hun ziektekosten, maar opvallend genoeg namen de kosten niet enorm toe. Dat kwam onder meer door de Prijzenwet, die na de oorlog een belangrijke rol speelde in het bestrijden van de inflatie. Dankzij deze wet werden ook de tarieven in de ziekenhuizen nog enige tijd door de Rijksoverheid vastgesteld. De instantie die de Prijzenwet uitvoerde, drong er bij de particuliere verzekeraars op aan om dan ook hun premies te matigen. Daarmee werd de christelijke dubbelzinnigheid een concreet probleem voor de verzekeraars, die weinig zagen in lagere premies. Het gevolg was dat de kritiek op particuliere verzekeraars snel toenam, en er politiek momentum voor verandering kwam.

Dit leidde ertoe dat een nieuwe groep verzekeraars werd opgericht, wat de 'bovenbouw' zou gaan heten. Anders dan in het verleden, waren het nu de ziekenfondsen zelf die particuliere ziektekostenverzekeringen gingen opzetten. Dat

was niet verboden, want deze nieuwe organisaties leunden slechts organisatorisch op de 'onderbouw' (de ziekenfondsen). Doordat de ziekenfondsen zelf geen verzekering aanboden aan mensen met een hoger salaris, was de bovenbouw strikt genomen niet in strijd met de wet. Deze constructie leverde relatief betaalbare premies op, maar ook verontwaardiging bij de particuliere verzekeraars.

Veel mensen stapten over. Om de concurrentie aan te kunnen, startten 20 verzekeraars een kartel onder leiding van bestuurder Piet Zeven. Door samen de prijzen te bepalen en de polis te standaardiseren, zouden ze de concurrentie een tijdlang overleven.

De regering in ballingschap raakte diep onder de indruk van de ideeën van Beveridge

>

PLAN 4: VELDKAMP (JAREN ZESTIG)

Begin jaren zestig werd afscheid genomen van de oude Prijzenwet, waarmee de zeggenschap over prijzen in de ziekenhuiszorg aan de sector werd overgelaten. Daar was men beducht op marktwerking. Er werd gevreesd voor een prijzenoorlog, want er waren meer ziekenhuisbedden dan op dat moment behoefte aan was. Met een overlegorgaan dat onderlinge prijsafspraken mogelijk maakte, werd dit scenario voorlopig afgewend. Maar ondertussen liepen de prijzen wel hard op, net als het zorggebruik. Niet veel later werd er een algemene prijsstop ingevoerd, wederom om de inflatie te bestrijden. Dit had als gevolg dat de premies van ziektekostenverzekeringen niet konden stijgen, terwijl de prijzen van zorgaanbieders wel omhooggingen. Dat kon niet lang goed blijven gaan

Verandering was dus nodig. Begin jaren zestig kwam minister Gerard Veldkamp van de KVP met een nieuw plan dat het stelsel flink zou wijzigen. Op dat moment bestond het stelsel nog uit drie delen: een verplicht ziekenfonds voor mensen met een laag inkomen, een vrijwillige verzeke-

ring voor mensen met een hoog inkomen, en een bejaardenverzekering voor mensen boven de 65. Ondanks deze drie regelingen waren er grote groepen die buiten de boot vielen, zoals gehandicapten. Ook kon het stelsel de kosten van de toename van het aantal hulpbehoevende bejaarden niet meer aan.

In lijn met Beveridge en van Rhijn wilde Veldkamp toe naar een systeem dat veel meer gebaseerd was op gemeenschapszin en solidariteit. Zijn voorstel bestond uit drie pijlers. Voor de onverzekerbare risico's zou er een algemene volksverzekering komen. Voor mensen met een laag inkomen zou er een verplichte ziektekostenverzekering worden opgezet. En voor de rest van de bevolking restte dan nog de particuliere verzekering.

Verzekeraars reageerden enthousiast op het plan, omdat het een oplossing bood voor de onverzekerbare risico's. Maar de ziekenfondsen waren tegen. De nieuwe verplichte verzekering was in hun ogen veel te beperkt. Toen Veldkamp hen met enkele aanpassingen tegemoetkwam, joeg hij juist de verzekeraars weer tegen zich in het harnas. Het plan verdween vervolgens snel in de prullenbak. Maar de behoefte om iets te doen aan de onverzekerbare risico's bleek zo groot dat het plan toch deels werd uitgevoerd. Zo kwam in 1968 de AWBZ tot stand, waarmee de

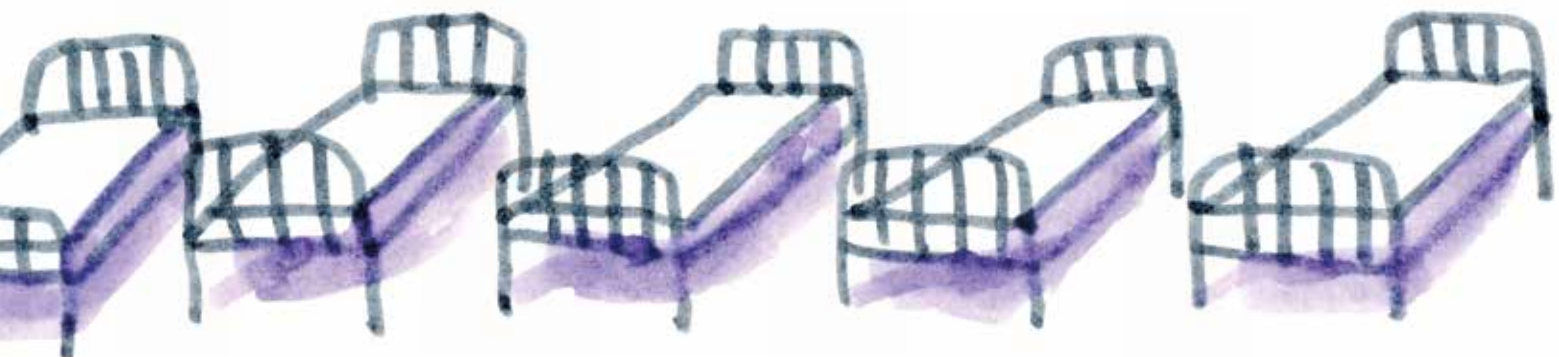
onverzekerbare risico's dan toch werden gedekt. Particuliere verzekeraars zouden deze wet gaan uitvoeren voor hun verzekerden, waardoor hun rol in het zorgstelsel werd versterkt.

PLAN 5: ZEVEN PIJLERS (EIND JAREN ZESTIG)

Eind jaren zestig namen de kosten nog steeds toe, terwijl het met de economie een stuk minder ging. Inflatie was de belangrijkste oorzaak van de kostenstijging. Deze combinatie van ontwikkelingen leidde bij sommige economen tot flinke paniek. Zo becijferde de econoom F. B. Lempers dat bij ongewijzigd beleid de zorgkosten in 1994 maar liefst 100 procent van het bbp zouden

**Er werd gevreesd voor
een prijzenoorlog tussen
ziekenhuizen**

uitmaken. Een onzinnige voorspelling, die wel tekenend was voor de onrust destijds.

Kort daarvoor was er al een plan gelanceerd dat volgens de bedenkers de kostenstijging zou moeten beperken en de boel zou vereenvoudigen. Het Zeven Pijlers-plan was, simpel gezegd, een volksverzekering uitgevoerd door private verzekeraars. Het zou deels gefinancierd worden met premies, en deels met een inkomensafhankelijke bijdrage via de Belastingdienst. Met een centrale kas zouden verzekeraars tegemoetgekomen worden voor mensen met een hoog risico op zorg (zoals ouderen). Een eigen risico zou de zorgstijging beperken. En - niet onbelangrijk voor de werkgevers - alles zou voortaan direct ten laste worden gelegd aan de verzekerden, en dus niet meer (deels) aan hen.

In de vakbeweging werd ontstemd gereageerd. Men was positief over het afschaffen van het onderscheid tussen mensen die particulier en via een ziekenfonds verzekerd waren. Maar een eigen risico (dat al sinds begin 20ste eeuw werd gebruikt door particuliere verzekeraars), waardoor mensen met een laag inkomen zorg zouden gaan mijden, ging te ver. Om over het gebrek aan een werkgeversbijdrage nog maar te zwijgen.

PLAN 6: VAKBEWEGING

In de vakbeweging was inmiddels een eigen plan ontwikkeld: één algemene volksverzekering, gebaseerd op de ziekenfondsverzekering en de AWBZ. De uitvoering zou door regionale uitvoeringsinstanties worden gedaan. Het plan ging ook in op de organisatie van de zorg zelf, een aspect dat tot dan toe geen onderdeel van de discussie was geweest.

Na jaren van overleg en debat leek het plan voor een algemene volksverzekering kans van slagen te hebben, toen voorstanders PvdA en D66 bij de landelijke verkiezingen van 1972 zetelwinst boekten. Maar opvallend genoeg maakte het plan van de vakbond geen onderdeel uit van de plannen van het nieuwe kabinet- Den Uyl (1973-1977). Economische neergang en enkele onhandige politieke manoeuvres van de verant-

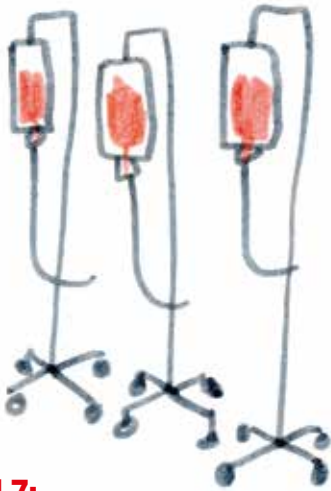
woordelijk minister, zorgden ervoor dat het plan zelfs helemaal van de politieke agenda verdween. 'Dat was een even onverwachte als ironische wending, want nooit was het maatschappelijke en politieke draagvlak voor de volksverzekering groter geweest dan onder het kabinet-Den Uyl,' schrijft de historicus Robert Vonk.

Ondertussen namen de wanpraktijken bij de particuliere verzekeraars weer toe. Met aantrekkelijke regelingen probeerden ze jongeren aan te trekken. Aan hen was geld te verdienen, omdat zij relatief weinig zorg nodig hadden. Dat leidde tot veel kritiek, ook in de politiek, maar deze praktijk werd niet verboden. Ook werd er geëxperimenteerd met leeftijdsafhankelijke premies. Zelfs de bovenbouw, toch nauw verwant aan de ziekenfondsen en principes van solidariteit, deed hier aan mee. De moraal bij de ziekenfondsen begon te verschuiven.

De wanpraktijken bij de particuliere verzekeraars namen weer toe

>

PLAN 7: ELSEN (JAREN TACHTIG)

Begin jaren tachtig waren de kosten van de staat flink gegroeid, terwijl het land in een economische recessie belandde. De kabinetten-Van Agt gingen bezuinigen, waarbij ook naar de zorg werd gekeken. Harry Elsen, op dat moment plaatsvervangend directeur-generaal van Volksgezondheid, stelde een plan op: de Heroverweging Volksgezondheid. Daarin zou het rijk niet meer bijdragen aan het vrijwillige ziekenfonds (voor mensen met een hoger inkomen, die toch graag een goedkope ziektekostenverzekering wilden) en de bejaardenverzekering. Voor een ziektekostenverzekering moesten mensen maar uitwijken naar verzekeraars, en bejaarden zouden door overheidsregels niet meer zo makkelijk van particuliere verzekeringen kunnen worden uitgesloten.

De ziekenfondsen en betrokken ministeries bestempelden het plan al snel als onwenselijk en onhaalbaar. De particuliere verzekeraars twijfelden ook: zij zouden te maken krijgen met anderhalf miljoen mensen met mogelijk veel zorgvraag. Met zo veel tegenstand was het niet gek dat het de ziekenfondsen en verzekeraars lukten om het plan te frustreren. Daarbij hielp het dat ze met een eigen voorstel kwamen dat de politieke onrust over de kosten grotendeels wegnam.

In het voorstel zouden de verzekeraars een deel van de kosten van de ziekenfondsen overnemen, en de grote verschillen tussen premies voor jong en oud verkleinen. In ruil daarvoor zouden de ziekenfondsen voorlopig niet meer aandringen op een algemene volksverzekering. Deze afspraak kwam op een belangrijk moment, want inmiddels drongen de PvdA, en de vakbonden weer aan op zo'n algemene volksverzekering. Zelfs binnen het CDA groeide de steun daarvoor.

Ondanks de afspraken met de ziekenfondsen en verzekeraars ging staatssecretaris van Volksgezondheid Van der Reijden toch een heel eind

mee in het plan van Elsen. De bejaardenverzekering werd geleidelijk afgeschaft en de vrijwillige ziekenfondsverzekering opgeheven. Tegen dat laatste besluit kwam wel verzet, in de vorm van een manifestatie getiteld 'Handen af van het vrijwillige ziekenfonds'. Verschillende betrokken organisaties, zoals de Ziekenfondsraad en patiëntenorganisaties, uitten ook hun zorgen. Dat kon niet voorkomen dat het plan, in licht gewijzigde vorm, werd doorgevoerd als wat de 'Kleine stelselwijziging' is gaan heten.

Maar was die stelselwijziging wel zo klein? In dit voorstel, dat in 1986 tot stand kwam, werden de algemene toegankelijkheid, risicosolidariteit en risicoverevening bij particuliere ziektekostenverzekeringen wettelijk vastgelegd. Het was immers duidelijk geworden dat zonder zulke wettelijke regels particuliere verzekeraars allerlei nieuwe problemen veroorzaakten. Deze regels waren volgens de historicus Vonk dan ook 'de meest ingrijpende overheidsinterventie in de wereld van zorg en zekerheid sinds de afkondiging van het Ziekenfondsenbesluit in 1941'.

PLAN 8: DEKKER (EIND JAREN TACHTIG)

Eind jaren tachtig was er nog steeds grote steun voor de invoering van een algemene volksverzekering (PvdA, D66, CDA, en de vakcentrales). Maar de tijdsgeest was een andere. Het neoliberalisme rukte op, en het geloof in marktwerking groeide. De kleine stelselwijziging was doorgevoerd, maar had niet alle problemen opgelost. Het verschil in zorgkosten van ouderen en

**Het meest
ingrijpende besluit
in de zorg sinds
het Ziekenfondsen-
besluit**

jongeren ondermijnde het stelsel nog steeds, en de kosten stegen te hard. Een commissie voorgezeten door Philips-topman Wisse Dekker moest onderzoeken wat hieraan gedaan kon worden.

Het antwoord was een plan dat erg leek op het Zeven Pijlers-plan. Om te beginnen moest alle zorg voortaan uit één geldstroom komen: een wettelijk verplichte basisverzekering. Wie zich ook wilde verzekeren voor andere zaken, zoals cosmetische chirurgie of de tandarts, moest vrijwillig een aanvullende verzekering kunnen afsluiten. Beide verzekeringen zouden worden aangeboden door particuliere zorgverzekeraars. Dat was een nieuwe term, die het verschil tussen ziekenfondsen en particuliere ziektekostenverzekeraars moest wegnemen.

Het stelsel zou gefinancierd worden met een inkomensafhankelijke bijdrage via de Belastingdienst (90 procent van de kosten), en met een directe premie. Verzekerden konden zelf een verzekeraar uitkiezen, bijvoorbeeld op basis van de goedkoopste premie. Het voorstel was een mengelmoes van publiek opgelegde regels en een private uitvoering. Door die combinatie waren de particuliere verzekeraars tegen, en de ziekenfondsen juist enthousiast. Die laatste stonden almaar positiever tegenover marktwerking, en dit plan zou daarin voorzien.

In de jaren die volgden werd het fundament voor het nieuwe stelsel gelegd, door de regels voor ziekenfondsen te liberaliseren, terwijl die voor ziektekostenverzekeraars juist werden verscherpt. Maar daar bleef het bij, want in 1989 viel het kabinet.

PLAN 9: SIMONS (JAREN NEGENTIG)

Na de val van Lubbers II nam de PvdA de plek van de VVD in het kabinet in, en daarmee was er weer een partij aan de macht die positief dacht over een algemene volksverzekering. Maar de liberalisering werd niet teruggedraaid, laat staan dat er aan een algemene volksverzekering werd gewerkt. Dat nam niet weg dat PvdA-staatssecretaris Hans Simons het stelsel wel wilde hervormen. Begin 1990 presenteerde

hij zijn voorstel dat bekend zou komen te staan als het plan-Simons: de basisverzekering moest worden uitgebreid, en verzekeraars moesten gaan concurreren op kwaliteit en service. De werkgebieden voor ziekenfondsen, die men sinds 1941 verplicht was aan te geven, zouden worden afgeschaft. Ziekenfondsen konden hierdoor met elkaar gaan concurreren.

Na enig politiek gestuntel werd een deel van zijn voorstellen aangenomen, maar niet zonder enkele concessies aan het CDA in de Eerste Kamer. Invoering zou gefaseerd moeten gebeuren, er moest een methode komen om de kosten goed te budgetteren, en er moest een duidelijke omschrijving komen van wat er precies van de zorg gevraagd werd (zorgfuncties).

In de tussentijd had Simons via een juridische achterdeur vergaande zeggenschap gekregen over de prijs van particuliere ziektekostenverzekeringen. Deze ontwikkeling leidde ertoe dat behoorlijk wat zorgverzekeraars geen winst meer konden maken, en zich terugtrokken uit de markt. Ook werd het verbod op het combineren van een ziekenfonds met een verzekering opgeheven. Dat besluit had grote gevolgen. Er ontstond een fusiegolf, waarna slechts enkele grote organisaties overbleven. Deze organisaties leken niet meer op de ziekenfondsen en ziektekostenverzekeraars van een halve eeuw geleden. De verschillen waren nu zo beperkt dat men samen ging overleggen als Zorgverzekeraars Nederland.

Ondertussen speelden de toezeggingen over zorgfuncties en budgettering Simons parten. Huisartsen kwamen in verzet, en ziekenfondsen klaagden over de trage voortgang bij de budgetteringsmethode. Het was het begin van het einde voor de plannen van Simons. Met steun uit de Tweede Kamer werd een nieuwe fase in het plan Simons uitgesteld, waarna het zelfs helemaal verdween.

**Zorgverzekeraars
die geen winst
meer konden
maken, trokken
zich terug
uit de markt**

>

PLAN 10: BORST (EIND JAREN NEGENTIG)

In de jaren daarna stond de stelselherziening ogenschijnlijk stil. De nieuw aangetreden minister Elst Borst van D66 voerde echter wel een aantal belangrijke aanpassingen door. Zo werd er een nieuwe Kartelwet aangenomen (die samenwerking tussen particuliere ziektekostenverzekeraars onmogelijk maakte) en de Ziekenfondsraad afgeschaft. Dat zou een voorbode blijken van het toekomstige beleid: minder nadruk op samenwerking, meer op concurrentie.

In de Paarse kabinetten, geleid door PvdA'er Wim Kok, liet deze partij het streven naar een algemene volksverzekering verder los. Er werd afgesproken om na te gaan denken over een nieuw stelsel, met als doel de zorg doelmatiger (een eufemisme voor goedkoper) te maken. Maar het duurde tot 2001 voordat het plan werd gepresenteerd. De weerstand die daartegen ontstond, werd gebroken door sluw handelen van Borst.

Aan het begin van de 21ste eeuw was de kritiek op het zorgstelsel behoorlijk toegenomen, met name door het ontstaan van wachtlijsten. Die waren er gekomen doordat de overheid de beschikbare middelen beperkte, terwijl beslissingen over een nieuw stelsel werden uitgesteld. Toen Borst onder het mom van 'boter bij de vis' de financiële teugels liet vieren, namen de kosten meteen explosief toe. De paniek die daarover ontstond, hielp momentum te creëren voor de nieuwe stelselwijziging. Het was Hans Hoogerhorst, staatssecretaris in Bakenende II, die het voorstel van Borst in zou voeren met de Zorgverzekeringswet.

Het nieuwe stelsel dat in 2006 zou ingaan en dat we nu nog steeds hebben, is een publiekrechtelijke basisverzekering, uitgevoerd door particuliere aanbieders. Er komt een inkomensafhankelijke premie die wordt betaald door de werkgevers, maar ook een premie die door alle verzekerden moet worden opgebracht. Verzekeraars mogen niemand weigeren, en krijgen compensatie voor groepen verzekerden met een hoog risico. En er wordt voor iedereen een no-claim ingevoerd (die binnen enkele jaren wordt omgezet in een eigen risico).

Het idee is dat zorgverzekeraars moeten concurreren op service, kwaliteit, prijs en afspraken die ze met de zorgverleners maken. In eerste instantie wordt ook afgesproken dat zorgverzekeraars winst mogen maken, maar de Tweede Kamer steekt hier al snel een stokje voor. Dit blijkt niet genoeg om de particuliere verzekeraars te overtuigen. Zo trekken De Goudse en AXA zich in 2006 terug uit de markt.

NA 2006: HET ELFDE PLAN?

Met de invoering van de Zorgverzekeringswet kwam een einde aan het onderscheid tussen mensen die via een ziekenfonds en mensen die via een ziektekostenverzekering werden geholpen. Daarmee kwam ook een eind aan de ongelijke behandeling, want de voorzieningen bij het ziekenfonds waren vaak een stuk slechter. Maar een oplossing voor alle problemen zal het niet blijken te zijn (waarover meer in deel twee van deze reeks over het zorgstelsel).

In de jaren die volgden bleek het stelsel vooral gericht te zijn op het verlagen van de kosten. Personeel en patiënt zijn het kind van de rekening geworden, terwijl niemand zich verantwoordelijk lijkt te voelen voor de toekomstbestendigheid van het stelsel. Toen de SP in 2015 de campagne voor een Nationaal ZorgFonds startte, was de maatschappelijke steun enorm. Maar met een rechtse meerderheid in de Tweede Kamer bleef een nieuwe stelselherziening uit.

Nog geen tien jaar na de start van de campagne voor een Nationaal ZorgFonds, nemen de geluiden in de sector toe om meer samen te werken in plaats van te concurreren met elkaar. Een tekort aan personeel in ziekenhuizen, ergernis over de hoeveelheid bureaucratie, en zorgen over het tekort aan huisartsen, zijn slechts een kleine greep uit de lijst van problemen waar de Zorgverzekeringswet geen antwoord op lijkt te hebben. Net als in het verleden, groeit het politiek momentum voor een stelselwijziging. Of het ook lukt om het moment aan te grijpen voor fundamentele verandering, zal moeten blijken.

**Net als in het verleden
groeit het politiek
momentum voor een
stelselwijziging**

VIJF VRAGEN AAN BIJZONDER HOGLERAAR ROBERT VONK

In 2013 promoveerde Robert Vonk op de geschiedenis van de particuliere ziektekostenverzekeraars. In zijn proefschrift, dat een belangrijke bron is voor dit artikel, laat hij zien dat private partijen altijd belangrijk zijn geweest in ons zorgstelsel. De Tribune zocht hem op en stelde hem vijf vragen.

Bij veel mensen leeft het idee dat het zorgstelsel in het verleden volledig publiek was. Waar komt dit misverstand vandaan?

Dat zou kunnen komen doordat de ziekenfondsen sinds de Tweede Wereldoorlog publiek werden gefinancierd. Maar de uitvoerders zelf, de ziekenfondsen, zijn altijd private organisaties geweest. Net als de particuliere ziektekostenverzekeraars en de huidige zorgverzekeraars.

Konden particuliere ziektekostenverzekeraars veel winst maken in de vorige stelsels?

Dat viel reuze mee. Er was een constante dreiging dat deze verzekeraars (of hun taken) genationaliseerd zouden worden als ze het te bont zouden maken. Tegelijkertijd was er bij veel van hen ook sprake van een intrinsieke motivatie: dit soort voorzieningen waren er voor het algemeen belang, en dus mocht je niet te veel winst maken.

De steun voor particuliere ziektekostenverzekeraars was lange tijd erg groot. Het idee dat maatschappelijke organisaties dit soort dingen beter kunnen regelen dan de overheid, is typerend voor hoe er in Nederland wordt gedacht over hoe de samenleving eruit moet zien. Overigens is het idee dat de zorg toegankelijk moet zijn ook altijd enorm belangrijk geweest.

Ondermijnden zij de solidariteit dan niet enorm?

Het is een andere kijk op solidariteit, die je niet los kunt zien van een andere kijk op eigen verantwoordelijkheid. Er was sprake van solidariteit binnen de eigen gemeenschap, en die gemeenschap had de eigen verantwoordelijkheid om die solidariteit in hun regio te organiseren. De weerstand tegen een algemene volksverzekering voor de zorg hing altijd samen met het idee dat de gemeenschap zelf beter in staat was om dit te organiseren.

Dat verandert zo rond de jaren tachtig. De verantwoordelijkheid wordt dan verplaatst van de gemeenschap naar het individu. De dominante gedachte is dan dat het individu het zelf maar moet regelen, en vooral niet afhankelijk moet zijn van de staat.

Wat is er nu nog over van die eigen verantwoordelijkheid van de gemeenschap?

Voorheen hadden de ziekenfondsen veel invloed in hun werkgebied. Maar het nieuwe stelsel geeft amper nog ruimte voor dat soort regie. Keuzevrijheid, dus de eigen verantwoordelijkheid van de consument, kan alleen bestaan als er een marktsysteem is waar de consument kan kiezen uit verschillende verzekeringen. Dat schuurt met de eigen verantwoordelijkheid van een regio om de zorg op een goede manier te organiseren.

Is het huidige stelsel dan wel een marktstelsel?

De zorgverzekeringwet heeft inderdaad veel weg van het oude ziekenfondsstelsel. De echt commerciële verzekeraars hebben ook direct gezegd: 'Dit is zo onaantrekkelijk, wij zijn weg.' Je hebt een basispakket, waarbij de overheid bepaalt wat erin zit en wat de maximale premie is. Werkgevers betalen mee via een inkomensafhankelijke premie. Achter de schermen heb je compensatie voor grote risico's, zodat niemand hoeft te worden uitgesloten. Het voorname element dat is overgenomen van de particuliere ziektekostenverzekeringen is je verhouding met de verzekeraar: die kun je kiezen op een (nationaal georganiseerde) markt.

Wat wel echt anders is, is hoe zorgaanbieders zich zijn gaan gedragen. Nog geen tien jaar geleden was het echt taboe om winst te maken in de zorg, al gebeurde het hier en daar natuurlijk wel. Nu zijn veel zorgaanbieders openlijk commercieel.

Nieuwe kabinet erkent het belang van sport niet

De vier nieuwe coalitiepartijen hebben het woord sportvereniging niet één keer genoemd in hun hoofdlijnenakkoord. Dat is niet acceptabel, stellen Michiel van Nispen, Mohammed Mohandis en Inge van Dijk.

Deze opinie verscheen op 15-06-2024 in het Algemeen Dagblad

We verheugen ons op een mooie sportzomer. Veel mensen zullen met ons genieten van het EK voetbal en de olympiërs in Parijs. Ook staan veel mensen wekelijks langs de lijn bij sportende kinderen of zijn als vrijwilliger actief om al die sportteams te coachen en te trainen.

En anderen staan regelmatig zelf in de sport-schoon of op het veld. Het hoofdlijnenakkoord van PVV, VVD, NSC en BBB, laat vooral mooie woorden zien over het belang van sport en preventie, maar door allerlei financiële maatregelen wordt het een kaalslag. Zo krijgen we Nederland niet gezonder, maar minder in beweging en daar betalen we als samenleving later een enorme prijs voor. Diverse maatregelen zullen leiden tot fors minder inkomsten voor de sport en het sporten duurder en minder toegankelijk maken.

De voorgestelde btw-verhoging raakt niet alleen de culturele sector hard, 7 miljoen sporters gaan meer betalen voor hun sport. Kaartjes voor voetbalwedstrijden worden duurder, maar ook een kaartje voor de ijsbaan, het zwembad en de contributie van de sportschool. Het aantal Nederlanders dat blijft sporten zal flink dalen met deze maatregelen. Met name mensen met lage inkomens raakt dit extra hard. Zwemlessen worden

nog duurder terwijl middeninkomens nu al zien dat een A-diploma halen de 1000 euro aantikt.

Dat bedreigt de zwemveiligheid in Nederland en vergroot de tweedeling. Sportorganisaties vrezzen verschraling over de hele linie met mogelijke ontslagen van sportprofessionals, tot wellicht faillissementen van sportbonden en verenigingen. Honderden sportverenigingen luiden de noodklok. Zij proberen hun sportparken te verduurzamen, maar ervaren een onbetrouwbare overheid nu de beloofde energiesteun uitblijft. Ook dreigt een budgetkorting van 10 procent van specifieke uitkeringen naar gemeenten, die in iedere stad en dorp te merken zal zijn op het gebied van sport en bewegen.

Het woord sportvereniging komt niet eens voor in het coalitieakkoord. Alsof het allemaal prima gaat. Partijen die zeggen op te komen voor de regio doen weinig concreets om het verenigingsleven te versterken. Dat de vier partijen de belangen van de sporters, sportverenigingen en de sportondernemers over het hoofd hebben gezien of in ieder geval niet integraal hebben gewogen, is kwalijk. Onacceptabel als dit niet gerepareerd wordt. Het sportverenigingsleven in steden en dorpen moet behouden blijven. We willen een gezonde sportieve samenleving, met ruimte voor breedtesport én mogelijkheden voor topsport.

Sport moet toegankelijk blijven voor iedereen.

Bestaanszekerheid was een belangrijk thema in de verkiezingscampagne en daar hoort ook bij dat kunnen sporten voor iedereen betaalbaar moet zijn. Nu komt het erop aan. Kom op voor sport en bewegen, nu het nog niet te laat is. Wij zullen in elk sportdebat concrete voorstellen doen en deze vier partijen uitdagen om de sportsector te versterken. Om het verenigingsleven en al zijn

vrijwilligers te helpen om levensvatbaar te zijn. We willen geen naar binnen gekeerde samenleving die verder verbubbelt achter het scherm. Maar een bewegende samenleving van mensen die naar elkaar omkijken.

*Michiel van Nispen (SP),
Mohammed Mohandis (GroenLinks-PvdA) en
Inge van Dijk (CDA)*

Het woord sportvereniging komt niet eens voor in het coalitieakkoord

Meta Kamphuis (50)

Het leven van voorzitter Meta Kamphuis (50) van de SP-afdeling Dordrecht staat in het teken van de strijd tegen Chemours, het chemisch bedrijf dat al heel lang zijn omgeving met PFAS vergiftigt.

Hoe zit het met jou en Chemours?

'Ik woon bijna mijn hele leven op de Staart, de wijk waar ook Chemours staat. Ik verloor mijn vader toen ik 17 was en mijn moeder een jaar later. Vijf jaar geleden kreeg ik darmkanker. Een half jaar later verloor ik mijn lief aan kanker. Twee jaar later kreeg mijn zus kanker. Nu ben ik in onderzoek voor MS. Ik kan het niet bewijzen, maar ik denk dat het alles te maken heeft met Chemours. En ik vind het zo verschrikkelijk oneerlijk dat het bedrijf ondanks alles gewoon door mag gaan met de uitstoot van PFAS.'

En dus strijd je ertegen...

'Nou en of. Ik demonstreer elke zaterdag voor de poort van Chemours en ik ben in de Tweede Kamer als het daar over PFAS gaat. In de Dordtse gemeenteraad, waar ik commissielid ben, is dit ook mijn portefeuille. Je kunt wel zeggen dat ik opsta met Chemours en ermee naar bed ga.'

Wat deed jou besluiten SP'er te worden?

'Mijn zus stapte met een probleem naar de SP-afdeling hier en die pakte dat prima op: de SP deed echt wat ze beloofde. Ik heb toen gevraagd hoe ze over PFAS en Chemours dachten en dat antwoord overtuigde me. Toen ben ik lid geworden. En ik ben heel blij met de steun van de SP in de strijd tegen Chemours. Op 15 juni hadden we samen met allerlei organisaties de STOP PFAS Chemoursmars en daar waren twee SP-Kamerleden bij, een Statenlid en veel leden. Ook heeft de SP in de Kamer voor een verbod van PFAS gepleit, geweldig!'

Je bent nu afdelingsvoorzitter. Heb je daar tijd voor?

'Ik maak de tijd. En we doen het afdelingswerk heel goed samen. Dus het lukt wel.'

'Zo oneerlijk dat Chemours PFAS mag blijven uitstoten'

1992

GEEN NEOLIBERAAL EUROPA

In 1992 startte de SP een campagne voor een referendum over het Verdrag van Maastricht, hier bij een EU-debat in die stad.

Het waren profetische woorden die de SP in 1992 schreef over de Europese eenwording, in 'Nee tegen deze EG': 'Er is niet veel voorstellingsvermogen voor nodig om nu reeds te zien dat het ondoordachte handelen van de heersende politiek inzake de Europese eenwording en het buitensluiten van de bevolking bij het nemen van beslissingen uiteindelijk alleen de rechts-radikalen in de kaart zal spelen. Zij zullen het ondemokratische handelen van nu eenvoudig kunnen exploiteren en nationale gevoelens en kulturele sentimenten aanwakkeren.' Dat is juist wat in juni dit jaar is gebeurd bij de Europese verkiezingen.

In december 1991 was de SP de enige partij die een protest liet horen tijdens de conferentie in Maastricht waar het besluit werd genomen voor een nieuw Europees verdrag. Onder leiding van Ruud Lubbers, de minister-president die in ons land koos voor een neoliberale politiek

van meer markt en minder democratie. Dat wilde onze premier ook voor Europa en dit leidde tot het Verdrag van Maastricht, dat in 1992 werd vastgesteld. Hierin werd de basis gelegd voor één Europese markt, één Europese munt (dat werd de euro) en voor één Europees monetair beleid: het begin van de Europese Unie zoals we die vandaag kennen.

NEOLIBERAAL PROJECT VAN BOVENAF

Die Europese samenwerking begon na de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog, die ons continent in economische en sociale puinhopen had achtergelaten. De landen wilden meer samen optrekken, om vrede in Europa te bewaren en welvaart voor de mensen te verzekeren. Een samenwerking van onderop, op het gebied van energie, of voedsel of andere zaken die voor de mensen belangrijk waren. In 1958 leidde dit tot de Europese Gemeenschap, waarvan Nederland een van de eerste leden was. Europese eenwording was een historisch proces van onderop, maar werd

vanaf 1992 een ideologisch project van bovenaf.

De SP had zich in het verleden nogal eens vertild aan al te grote politieke debatten, wat leidde tot negatieve reacties in linkse kringen op de brochure 'Arbeidersvrouw en feminisme' (1980) en op het rapport 'Gastarbeid en kapitaal' (1983). In 1992 was er bij andere linkse partijen ook kritiek op de opstelling van de SP over de Europese eenwording, maar met 'Nee tegen deze EG' stond de partij veel sterker tegenover deze linkse critici. De SP had een socialistisch tegengeluid over hoe de democratie werd bedreigd door het marktdenken en hoe de Europese maatregelen het sociale beleid in ons land zouden aantasten.

VOORUITZIENDE BLIK

Hoe kon het dat Nederland akkoord ging met het overdragen van zoveel democratische bevoegdheden aan ondemokratische organen, zonder de bevolking om haar mening te vragen? Waar bleef het referendum? Waar bleef de kritiek van andere linkse partijen? Waarom

werd dit liberale project kritiekloos omarmd? 'Wij hebben (...) nu een Europees marktmodel naar ouderwets liberale snit, met daarboven niets dat op een democratisch georganiseerde overheid lijkt.' Als je zo slecht omging met de democratie konden de gevolgen niet uitblijven, aldus de SP. Dan zou dat alleen maar rechts-radicalen in de kaart spelen.

'Nee tegen deze EG' uit oktober 1992 was een waarschuwing tegen het neoliberale Europa dat we toch hebben gekregen. Dit stuk laat zien dat de SP ideologisch volwassen was geworden. In 1991 hadden we nieuwe socialistische beginselen opgesteld, op basis van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit, waarden die we als partij nog altijd koesteren. Deze beginselen leidden ertoe dat de SP als eerste oog kreeg voor de neoliberale politiek die op Europa afkwam en waarvan ook het Verdrag van Maastricht een voorbeeld was. Naast de inhoud dacht de SP na over de vorm: in 1993 zou de SP-tomaat komen.

Ontdek de Nieuwe Tribune!

De Tribune ondergaat spannende veranderingen! Vanaf deze herfst verschijnt het blad elk kwartaal op papier, maar ga je de Tribune ook op veel andere plekken tegenkomen. Meer diepgaande artikelen, uitgebreide interviews en inspirerende verhalen.

Nieuw: naast het gedrukte blad komen er video's van interviews en extra artikelen online beschikbaar. Zo kun je de verhalen op elk moment bekijken en lezen. Daarnaast organiseren we bij elke editie een speciale openbare themabijeenkomst. Ontmoet de geïnterviewden, praat mee over de inhoud en verdiep je samen met anderen in de thema's van het blad.

4x
per jaar Tribune
Magazine

24/7
Tribune
online

Nieuws
Video interviews
Artikelen online
Podcast

De Tribune is straks niet alleen om te lezen, maar om te beleven. Mis het niet!